

Fonók Máréfalván*

Házszeneléskor a csengettyűs béjött, megkérdezte, béengedjük-e a szent keresztet? Édesanyám adott egy lejt a csengettyűsnek, ajtót nyitott és már hallatszott, ahogy a kántor a kapunál énekl:

A királyok királyának, Jézus Krisztusnak,
Szűz Mária szent fiának, mi egy urunknak
Jer, mi mondjunk dicséretet mi megváltónknak.

Utána a pap két minisztrással [ministránssal] a házba ért, mondván: Békesség a háznak s a benne lakóknak. Tömjénillatú füstölővel és szenteltvízzel megszentelte a házat s a benne lakókat, a kántor az ajtóra írta a háromkirályok betűjelét és az évszámot. A pap egy pár szóval elbeszélgetett édesapámmal, ezalatt a színes cérnára kötött szaloncukrot a minisztrás nyakába akasztottam.

A minisztrások kifelé menet ezt kiáltották: Jó fonó, jó szövő, korán kelő, hatlovas hintón vigyék férjhez! Ahol nem kaptak cérnát, cukorkát, ezt kiáltották: Rossz fonó, rossz szövő, délig aluvó, tyúkszaros taligán vigyék férjhez!

Miután a pap, kántor továbbment, nyomban érkeztek az egyháztanácsosok: Márton és Józsi bácsi, vállukon átalvetővel s karos kosárral a kezükben, amibe minden háznál egy tányér fuszulykát és két tojást kaptak. Ezeket a papnevelde részére gyűjtötték.

Miután mindannyian távoztak, édesanyámmal gyorsan utánuk mentünk a szomszédba, ahol víg farsangi napokat kívántunk egymásnak. A hiedelem szerint: amelyik asszony nem kísérte el a papot, annak a nyáron nem nőtt meg a kendere.

Ilyenkor mindenki pánkót sütött, szomszédoltunk, megbeszéltük, kinél kezdjük a fonót, hány lakodalom lesz a fáságon [farsangon], igazi fásáangi hangulat kezdődött.

Vízkereszttel befejeződött a karácsonyi ünnepek. Vízkerezt utáni vasárnap volt az első színdarabos fásáangi bál. Az ünnepek után gyorsan elmentünk Simon Mária nénihez, aki a Dájt utca tetején lakott, megkértük, adja ki az első házat, hogy oda járjunk fonni. Miután megegyeztünk, esténként egy-egy hasábfával a hónunk alatt, hetente egy liter petróleummal s guzsallyal a kezünkben mentünk fonni. Minden este tíz órakor letettük az orsót, s ha jó nagy hó volt, s megérkeztek a legények is, kimentünk szánkózni. Kovács Dénesnitt volt egy jó nagy szánkó, azt kihúzták, keresztül-tettek rajta egy deszkát, haton-heten reáültünk és úgy béereszkedtünk, keresztül a Medvenyelven, hogy a nagy úton álltunk meg.

Az asszonyok külön fonóba jártak, ahova a férfiak is elmentek. Az ügyes háziasszony idejében megrakta a lert pityókával, ami a fonó végére megsült, majd jóízűen megették. Volt, amikor a leányok szerre jártak fonni. Esti harangszó után fogtuk a guzsalyt a hónunk alá, összegyűltünk, körbeültük a házat s munkához láttunk. Igyekeztünk, hogy mire jönnek a legények, az orsón legalább fél supi fonal legyen. Kilenc óra körül behallatszott a le-fel járó legények éneke.

Ilyenkor a háziasszony biztatott: – No leányok, tük es énekeljeteK valami legénycsalogatót, nehogy felmenjenek a cekendalji fonóba a legények.

Így osztán reazendítettünk mü es:

Este van már, késő este, kilencet ütött már az óra.
Az én csárdás kisangyalom mégse jön el a fonóba.
Vagy haragszik, vagy beteg, vagy talán nem is szeret.
Így hát, csárdás kisangyalom, tiltva vagyok én tetőled.

Máréfalvi sugár torony jaj, de messzire ellátszik.
Tetejében, a négy sarkában négy szál rozsmaring lehajlik.
Egyik hajlik a vállamra, másik a babáméra.
Lehajtom a bús fejem a rózsám ölelő karjára.

Erre osztán a legények es hamar elkezdtek, hogy:

Esik a fergeteg, ázik a köpönyeg,
eresszél be, csárdás kisangyalom,
mert megöl a hideg.

A leányok bentről jó hangosan folytatták:

Nem eresztelek bé kilenc óra után,
eriggy oda, ahol eddig voltál,
huncut, kutya betyár.

A legények folytatták:

Nem voltam én sehol,
mindig nálad voltam,
a zöldre festett rácsos kis kapudat
mindig kopogtattam.

Hosszas huzavona után béengedtük a legényeket, azok gyorsan odahúzódtak egy-egy kiszemelt leány mellé s ízibe udvarolni es kezdtek. Addig-addig lökdösték a kezünket ide-oda, amíg el nem ejtettük az orsót. A legények hamar felkapták es egy pár csókért adták vissza. Ha valaki nem váltotta ki az orsót, akkor a leány a fonó után felmatóllalta [feltekerte] a fonalat a leány kapujára.

Tíz óra körül, ha már fontunk egy supit, elkezdtünk jácodni [játsszani]. Leggyakoribb játék a zálogozás volt. Ki-ki egy nála lévő tárgyat – hajcsat, gyűrű, bicska, gyufa stb. – beléteK egy bundasapkába. Ez volt a zálog. Egy leány fogta a sapkát, kivett belőle egy tárgyat es azt mondta: – Mit ítél a bíró annak, akinek a záloga a kezében van? A kinevezett bíró a következőt ítélte: – egy pár csók a megnevezett személynek, csillagszámlálás: egy leány s egy leány kiment az

ajtón, es amikor visszajötteK, annyi csókot adtak egymásnak, ahány csillagot számoltak. Ítélték börtöncsókot, huszárcsókot, szarkatánc járást. A börtöncsóknál a leány es leány közé tettek egy karosszéket, es a szék karján lévő rács között adódtak a csók. A huszárcsókot a leány térdén ülve adta a leány. A szarkatánc járásnál legugrolva helyben, szarka módon kellett szökdösni s közben a tenyerünket elől-hátul összecsapkodni a következő szövegre:

Hopp csillárom, csillárom,
szarkatáncot kijárom.
Ahogy járom, úgy járom,
méges attól kijárom.

Szokás volt a fonó végén a földözés is. A leányok a földön körbeültek, felhúzott térdel a kör közepe felé. A térdük alatt egy földöt körbeadogattak, bőrokolyájukkal takarva. Egy, a kör kö-

zépén álló leány ki kellett találja, hol van a földő. Ha valamelyik leány nem jött este a fonóba, tudtuk, hogy udvarló van a dologban. Egyszer G. Anna barátnőnk es otthon maradt, mert a falubeli erdész vizitába ment hezza. Ugye az erdész jó partinak számított, nem lehetett kikosarazni, hát Anna nem jött el a fonóba. Kilenc óra körül felkerekedtünk, szereztünk egy szánkót, majd elmentük Annához. Bebújtunk a tornác alá csendben, es az egyik leány bément a házba, úgy, mint vizita. Rövid beszélgetés után elköszönt, s Anna a szokás szerint kikísérte. Az ajtó előtt elkaptuk, szánkóra tettük s nagy ricsajjal vittük a fonóba. A hoppon maradt erdész hosszú ideig neheztelt ránk. Hát ez volt a leánylopás.

A fonó végén amelyik leány csókot akart kapni, gyorsan az ajtónak támaszkodott, karját széttárta, mondván: – Felakadtam, ki vág le? Pl. vágjon le Rózsika! A levágás egy pár csók volt, utána ajtót nyitottak es hazamentünk.

Mihálykó Ilona

* Részlet a szerző készülő könyvéből.

*Fonó asszonyok
a máréfalvi Tájházban
Balázs Ödön felvételei, 2010*